

АДРЕСАНТНО-АДРЕСАТНИЙ АСПЕКТ АМЕРИКАНСЬКОГО НАУКОВО-АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ

У статті розглядаються адресантно-адресатні відносини в американському науково-академічному дискурсі. Найважливішими чинниками комунікативного статусу учасників цього дискурсу є їх комунікативні ролі та соціальні статуси. Визначено, що комунікативна роль адресанта як мовця в усному та автора у писемному дискурсі є вищою за роль адресата – слухача і читача, незважаючи на те, що вони є активними учасниками комунікативної взаємодії. З'ясовано, що характер звертань як показник соціальної дистанції та тенденція до нівелювання вертикальної дистанції між комунікантами є особливими рисами цього типу дискурсу.

Ключові слова: адресант, адресат, науково-академічний дискурс

В статье рассматриваются адресантно-адресатные отношения в американском научно-академическом дискурсе. Важнейшими факторами коммуникативного статуса участников этого дискурса являются их коммуникативные роли и социальные статусы. Определено, что коммуникативная роль адресанта как говорящего в устном и автора в письменном дискурсе выше роли адресата – слушателя и читателя, несмотря на то, что они являются активными участниками коммуникативного взаимодействия. Выяснено, что характер обращений как показатель социальной дистанции и тенденция к нивелированию вертикальной дистанции между коммуникантами есть особенными чертами этого типа дискурса.

Ключевые слова: адресант, адресат, научно-академический дискурс

The present paper considers addresser-addressee relations in American academic discourse. Communicative roles and social statuses are the most important factors of the communicative status of its participants. It is demonstrated that the communicative role of the addresser as a speaker in oral and an author in written discourse is higher than the role of the addressee – a listener and reader, despite their being active participants of the communication. It is found out that the nature of address form as an indicator of social distance and the tendency towards leveling the vertical distance between the communicants are specific characteristics of this type of discourse.

Key words: addresser, addressee, academic discourse.

Антропоцентрична спрямованість сучасної лінгвістики зумовлює вивчення усіх її явищ з урахуванням людського фактору. Дослідження впливу учасників спілкування, які використовують мову для досягнення своїх цілей, на здійснення комунікації є вагомим складовою дискурсивних розвідок [4; 6; 10; 11]. Роль адресата з урахуванням його здатності сприймати, інтерпретувати та певним чином реагувати на повідомлення є не менш важливою у процесі породження мовленнєвого процесу, ніж значення адресанта, який керує цим процесом. Саме тому **актуальність** цієї розвідки визначається необхідністю з'ясування адресантно-адресатних відносин в американському науково-академічному дискурсі.

Метою статті є вивчення прагматичних характеристик американського науково-академічного дискурсу. **Об'єктом аналізу** обрано сучасний усний та писемний науково-академічний дискурс, Розвиваючи думку О. М. Ільченко [2], під науково-академічним дискурсом розуміємо особливий тип інтерперсональної

взаємодії адресанта й адресата, в якій адресант цілеспрямовано впливає на когнітивну сферу адресата з метою формування в останнього основ системи фахових знань і фахового мислення. **Предметом дослідження** є прагматичні характеристики науково-академічного дискурсу. **Матеріалом** слугували транскрибовані тексти лекцій, семінарів, колоквиумів Мічиганського корпусу науково-академічного мовлення (MICASE – Michigan Corpus of Academic Spoken English) та тексти підручників для вищих навчальних закладів рівня з різних дисциплін, які використовуються в американських університетах.

Найважливішою складовою будь-якого дискурсу є особистість комуніканта, який здійснює комунікативний акт передачі інформації і комунікативного впливу або сприймає та інтерпретує її. У комунікативній ситуації залежно від типу лінгвопсихоментальної діяльності комунікант виконує функцію адресанта – того, хто породжує мовлення, текст і передає повідомлення, і адресата – реципієнта, одержувача інформації, читача [9, с. 595]. Комунікант має комунікативний статус, тобто комунікативні права та обов'язки учасника мовленнєвої взаємодії у процесі її реалізації [8, с. 41–42]. Визначальними чинниками комунікативного статусу є: 1) комунікативна роль; 2) соціальний статус комуніканта; 3) його психологічний статус ("Батька", "Дорослого", "Дитини"); 4) тип мовленнєвого акту, який реалізується комунікантом; 5) соціальні конвенції, які регулюють мовленнєву взаємодію.

Проаналізуємо *комунікативні ролі* та *соціальні статуси* учасників американського науково-академічного дискурсу як найважливіші прагматичні параметри цього дискурсу.

Грунтуючись на концепції *комунікативних ролей* Г. Г. Кларка, Т. Б. Карлсона [5] та О. Г. Почепцова [8], можна визначити, окрім власне ролі мовця-автора повідомлення, також ролі мовця-ретранслятора (наприклад, перекладача), мовця-представника (який виступає від імені організації) тощо, роль слухача також може бути реалізована як роль прямого чи непрямого адресата, випадкового слухача. Комунікативна роль учасників зумовлена не лише їх статусом, заданим ситуацією спілкування, а й їх поведінкою (конкретними ходами) для досягнення відповідної мети. Учасниками усного науково-академічного дискурсу є викладач (лектор, керівник семінару) та студенти. Діалогічна форма комунікативної взаємодії в усному дискурсі передбачає комунікативну роль мовця і слухача. Мовець в усному науково-академічному дискурсі виступає як автор і може також представляти певну наукову школу. Викладач (лектор, керівник семінару) є ініціатором спілкування; окрім власне передачі інформативного повідомлення, він виконує функцію управління комунікацією: задає тему, скеровує спілкування, орієнтує слухача у розмові, привертає його увагу до важливої інформації, ставить запитання, слухає відповіді та узагальнює почуте. Реалізацію цієї функції мовця виконують етикетні мовленнєві стереотипи, які виступають стійкими, відтворюваними у типових ситуаціях комунікативними одиницями, що сприяють оптимізації спілкування. Розглянемо приклад:

We're gonna start talking about evolution and we're gonna start talking about it in a historical context. We're gonna talk about Darwin and how he came to the ideas that became known as the theory of evolution by natural selection (IEL).

У поданому фрагменті спостерігаємо вживання етикетного мовленнєвого стереотипу *we're gonna start talking about* кілька разів. Лектор таким чином задає тему заняття та організовує свою роботу зі студентами.

Слухачеві в усному науково-академічному дискурсі відводиться зазвичай роль прямого адресата, проте він може також бути непрямим адресатом як свідок наукової дискусії, в якій аргументи сторін адресовані йому, щоб привернути його на той чи інший бік. Студент є активним учасником комунікативної взаємодії, він не тільки слухає викладача, а й відповідає на запитання та визначає подальший розвиток спілкування. У цьому сенсі його роль можна позначити як роль слухача-співтворця повідомлення. Таке розуміння ролі слухача в американському науково-академічному дискурсі відповідає розумінню мовної комунікації як спільного конструювання смислів згідно інтеракційної моделі комунікації: інформація не є незмінним об'єктом обміну, вона активно конструюється в процесі мовленнєвої взаємодії [7, с. 108]. Діяльнісний стиль мислення, що сформувався в останній третині минулого століття як альтернатива репрезентативному, відображає процес пізнання як діяльність активного пристрасного суб'єкта, свідомість якого спрямована не безпосередньо на фрагмент об'єктивної реальності, а на себе самого у ситуації спостереження за ним, а мова мислиться як активне середовище формування розумових об'єктів. Значення мовного знака трактується як інтерсуб'єктна сутність, що виникає лише у процесі взаємодії індивіда з іншим індивідом [там само]. Особливо показова така взаємодія у науково-академічному дискурсі, коли студент сприяє формуванню думки, перепитуючи, уточнюючи, пропонуючи власне розуміння певного наукового поняття, як наприклад:

– For most epidemiologists risk exists as a statistical construct. It's a product of analyzing aggregate data in a particular way. Yeah, Sue?

– Is this idea of risk tied in at all to probability? Probability of certain variables playing out in particular?

– I think that that risk is tied to probability tremendously in epidemiology, and a lot, but in a more liquid way in clinical medicine and a lot within the lay individual in terms of perceived susceptibility (MAL).

Як видно з прикладу, студент намагається уточнити у викладача інформацію про ризик, виступаючи співавтором повідомлення.

Зміна комунікативних ролей мовця і слухача (*turn-taking*) реалізується у межах обміну комунікативними ходами, що відповідають їх реплікам. Зміна комунікативних ролей у науково-академічному дискурсі може бути адресна, коли викладач призначає наступного мовця прямо вербальними або невербальними засобами і поліадресна – викладач передає хід без указання на конкретного адресата, звертаючись до всієї аудиторії [6, с. 9]. Адресна зміна ролей, як правило, реалізується мовленнєвими актами вокативу, коли викладач

називає студента на ім'я, надаючи йому слово, тоді як поліадресна зміна ролей реалізується за допомогою мовленнєвого акту квеситиву. Наведемо приклад:

– *Mary, did you have a question?*

– *So you're saying that, the need to use a regulatory system increases your standard metabolism?*

– *Typically a change in the environment from the preferred environment can be thought of as an addition to standard metabolism. It increases the energy required just to keep body and soul together (BEFL).*

У цьому прикладі передача комунікативного ходу реалізується за допомогою звертання на ім'я (*Mary*) та стереотипного запитання *did you have a question?*. Етикетний мовленнєвий стереотип *so* маркує взяття комунікативного ходу.

Отже, актуалізація ролі мовця зумовлює його домінування у комунікації, позаяк відповіді слухача передбачені його прагматичною настановою.

У писемному науково-академічному дискурсі опосередкована текстом форма адресантно-адресатної взаємодії орієнтована на комунікативні ролі автора та читача. Роль автора полягає у породженні тексту, а роль читача – у смислового сприйнятті інформації (знань, цінностей, норм), що міститься у цьому тексті. Звернення автора до потенційних читачів здійснюється через зазначення адресата у передмові або вступі з метою експліцитно сформулювати свій комунікативний намір, а також безпосередню адресацію за допомогою звертання та вживання займенника першої особи множини *we* з метою об'єднання себе з потенційними адресатами, як-от:

We begin by reviewing what we know about the category Cat of categories and functors and tying up some loose ends (CT).

Як бачимо, автор підручника запрошує читача до спільної дії, що свідчить про те, що саме він керує комунікацією. Читач, у свою чергу, виступає своєрідним "користувачем" тієї інформації, яка подається у підручнику, тобто у процесі читання він вилучає необхідну і корисну для нього інформацію. Зважаючи на це, можна стверджувати, що комунікативна роль автора підручника, безумовно, є вищою за роль читача.

Під *соціальним статусом* особистості розуміють співвідносну з положенням людини позицію у соціальній системі, з якої витікають права та обов'язки і взаємні очікування комунікантів [3, с. 17]. Слід зазначити, що поняття "соціального статусу" тісно пов'язане з поняттям "соціальної ролі", певного зразка поведінки, у тому числі і мовленнєвої, визнаного доцільним для людей цього статусу у певному суспільстві. Так, викладач виконує ту роль, яка співвідноситься з поведінкою, яку від нього очікують студенти та керівництво вищого навчального закладу: читання лекцій, перевірка засвоєння навчального матеріалу у студентів, прийом екзаменів тощо. Те саме стосується і очікуваної ролі студента відносно викладача і деканату: відвідування лекцій, виконання домашніх завдань, підготовка до екзаменів. Рольові відносини у ситуації викладач-студент є асиметричними, а права та обов'язки викладача зумовлюють його домінуючий соціальний статус.

У письмовому науково-академічному дискурсі ролі автора підручника і читача також визначені відносно системи вищої освіти і хоча соціальні статуси автора і читача у деяких випадках можуть бути рівноправні (коли читачем виступає колега-учений), роль автора все ж залишається вищою, зважаючи на його контроль усієї мовленнєвої взаємодії.

При дослідженні соціальних відносин комунікантів у науково-академічному дискурсі чітко простежується вплив таких факторів, як соціальна (горизонтальна) дистанція і дистанція влади (вертикальна дистанція) [10]. Соціальну дистанцію (*social distance*) визначають як ступінь знайомства, близькості між комунікантами, у результаті чого відносини між співрозмовниками можуть відрізнятися ступенем дистантності (від офіційних до інтимних). Дистанція влади (*power distance*) показує ступінь соціальної нерівності між комунікантами, причиною якої є те, що один партнер по спілкуванню володіє більшою владою, ніж інший. Маркерами соціальної дистанції у мовленні вважаємо характер звертань; показниками дистанції влади – рівень мовленнєвого домінування комуніканта, який виражається через імперативні мовленнєві дії – мовленнєві акти директиви, які вимагають від співрозмовника дії, або шляхом неприхованого примусу, або непрямо чи імпліцитно.

Найпоширенішими звертаннями в американському науково-академічному дискурсі є імена, причому на ім'я звертається як викладач до студентів, так і студенти до викладача. Зауважимо, що часто вживаються короткі імена, які є маніфестацією дружельюності. Розглянемо фрагмент дискурсу:

– *I'm sure some of you have questions. Would you address them directly to Professor Glick, please?*

– (1) *Michael?*

– *Two questions. (2) Gary, does the stereochemistry matter at all in that in the compound? Maybe three questions. Does it have any sedative properties? And in maybe the best of the three at least the one. How did you get from Ellman's library in this to down this path? (CBC)*

Поданий приклад демонструє вживання звертань на ім'я як викладача до студента (1), так і студента до викладача (2), що свідчить про доброзичливу атмосферу в академічному середовищі, прагнення до статусної рівності комунікантів. Що ж до показників дистанції влади, директивні мовленнєві акти викладача є імпліцитними (як у першому реченні), або непрямыми (як у другому реченні), що вказує на відсутність маніфестації вищого статусу. Натомість у мовленні студента спостерігаємо прямі квеситиви, що вважається характерним для комуніканта з вищим статусом.

Звертання у науково-академічному дискурсі можуть вживатися не тільки до одного співрозмовника, але і до множинного адресата – аудиторії. Звертаючись до аудиторії, викладач часто використовує загальні назви (апелятиви) та називає студентів по-дружньому *guys* або *folks*, що характерно для неофіційної комунікації, як-от:

– *Do you guys like the book? (FLL).*

У наведеному прикладі викладач вживає *guys*, що передає позитивне ставлення та сприяє встановленню відносин рівності.

Засобами нівелювання дистанції влади виступають стереотипні запитання, які починаються зі слів *why don't you* ... чи модальні дієслова: *can, could, may, might, should, need, must*; дієслова вираження поради, рекомендації та заохочення: *advise, recommend, suggest, encourage*; та стереотипні конструкції типу *you'd better, it would be better, you'd rather, rather*, як наприклад:

So you now can prepare very powerful arguments against that idea... why don't you guys form up your subgroups? (EIJL)

У цьому прикладі викладач заохочує студентів розділитися на підгрупи. Щоб не здатися надто наполегливим і нав'язливим він вживає непрямий директив у формі питального речення.

Отже, стереотипною моделлю етикетної взаємодії, яка на мовному рівні вербалізується етикетними стереотипами-звертаннями, є демонстрація рівності комунікантів (викладача й студентів), незважаючи на їхню статусну нерівність у дійсності. Завдяки такому спрямуванню на скорочення дистанції між комунікантами науково-академічного дискурсу звертання відіграють подвійну роль: залучення студентів і викладача до спільної діяльності (підкреслення їх єдності та рівності у навчальній співпраці) і підвищення статусу студентів, яким сигналізують, що вони – "колеги" викладача, а не учні або підлегли. Крім цього, в американському науково-академічному дискурсі наявна тенденція до комунікативного нівелювання вертикальної дистанції обома сторонами комунікативного процесу, яку вважаємо специфічною рисою цього дискурсу.

Що стосується писемного науково-академічного дискурсу, до якого належать передусім тексти підручників університетського рівня з різних фахів, то аналізуючи відносини між адресантом та адресатом у режимі їх взаємозв'язку з текстом, ми розглядаємо автора як адресанта, читача як адресата, а текст як засіб їхнього спілкування. Для адресанта важливе системне і доступне подання матеріалу у підручнику, а мета адресата полягає у декодуванні навчального матеріалу, адже від адекватного сприйняття інформації залежить успішність комунікації загалом. Під адресованістю дискурсу, розуміємо категорію, яка, за концепцією О. П. Воробйової, відображає закладену у семантиці й структурі дискурсу спрямованість на передбачуваного адресата комунікації, що задає певну модель інтерпретації тексту та є семантичною базою текстової рецепції [1, с. 15]. Слід зазначити, що адресованість мовлення характерна як для діалогічних, так і монологічних форм дискурсу.

До прямих вербальних маркерів адресованості у писемному науково-академічному дискурсі належить безпосередня номінація адресата, яка зазвичай подається у передмові або вступі, де чітко вказується, на кого саме розрахований той чи інший підручник. Наведемо приклад:

This textbook is designed for senior undergraduate students and graduate students who have taken an introductory physical geology course, mathematics courses that include differential and integral calculus in several variables, and a physics course covering mechanics and heat.

Although designed as a textbook for students, this book also should be useful as a reference for researchers in structural geology, and as an aid for updating instructors and professionals who have been exposed only to traditional courses and textbooks on the subject. Furthermore, this book should be attractive to scientists in related disciplines (geophysics, rock mechanics, tectonics, geotechnical engineering, and petroleum engineering) who are looking for a modern summary of the fundamentals of structural geology. We encourage students and professionals from these disciplines to learn about the modern methods and tools of structural geology so that they can effectively interact with geologists on multi-disciplinary projects (FSG).

Як бачимо, у цьому фрагменті зі вступу чітко зазначено адресата підручника з основ структурної геології. Адресатом може бути як студент програми бакалаврату та студент магістратури, так і дослідники у цій сфері, викладачі та спеціалісти, які підвищують кваліфікацію, а також учені з суміжних дисциплін. У писемному науково-академічному дискурсі автор також прагне уникнути позначення свого вищого комунікативного статусу, вживаючи позначення адресата як третьої особи, не позначаючи експліцитно наукового статусу та здобутків автора, тим самим підкреслюючи рівність автора і читача як суб'єктів науково-академічного дискурсу.

Пряма номінація адресата може бути виражена особовим займенником другої особи множини *you* – "ви", як-от:

What kind of additional information do you require to better understand the statement? (HIFA)

З наведеного прикладу видно, що автор звертається безпосередньо до читача, вживаючи займенник *you*.

Звернення до потенційних читачів також здійснюється через безпосередню адресацію з використанням звертання, наприклад:

Dear reader, I have bad news for you: geneticists cannot agree on what a gene is, even though we do agree that genes are fundamental biological objects (FG).

Отже, незважаючи на визначений характер і диференціацію соціальних статусів учасників американського науково-академічного дискурсу, у мовних засобах відсутня репрезентація рольового маркування: звертаються до всіх учасників (як до студентів, так і до викладача) на ім'я, без позначення наукового ступеню чи звання, передача комунікативної ініціативи відбувається безперешкодно, дискусії ведуться без апелювання до авторитету викладача. Викладач не лише не демонструє свою відносну владу над студентом, а й усіма способами намагається нівелювати вертикальну дистанцію між ними. Писемному науково-академічному дискурсу також властива тенденція до комунікативного нівелювання вертикальної дистанції між учасниками спілкування і підкреслення ролі адресата повідомлення як його активного співтворця. Етикетні мовленнєві стереотипи, які забезпечують маркування антропокомпонентів американського науково-академічного дискурсу та їхніх відносин, реалізуються моделями вокативів – особистих або узагальнених звертань, імпліцитних та непрямих директивів і квеситивів.

Підсумовуючи, можна зробити висновок про те, що комунікативні ролі та соціальні статуси учасників американського науково-академічного дискурсу зумовлюють його специфіку, зокрема інтерперсональну й етикетну.

Література

1. Воробьева О. П. Текстовые категории и фактор адресата : монография / Ольга Петровна Воробьева. – К. : Вища школа, 1993. – 200 с.
2. Лыченко О. М. Атрактори уваги сучасного англо-американського дискурсу [Електронний ресурс] / О. М. Лыченко. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/3508/1/03iomand.pdf>.
3. Карасик В. И. Язык социального статуса : монография / Владимир Ильич Карасик. – М. : Ин-т языкознания РАН ; Волгогр. гос. пед. ин-т, 1992. – 330 с.
4. Карпчук Н. П. Адресованість в офіційному та неофіційному англомовному дискурсі (комунікативно-прагматичний аналіз) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Н. П. Карпчук ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2005. – 20 с.
5. Кларк Г. Г. Слушающие и речевой акт / Г. Г. Кларк, Т. Б. Карлсон // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 17. – М. : Прогресс, 1986. – С. 270–321.
6. Лавріненко І. М. Стратегії і тактики зміни комунікативних ролей у сучасному англомовному кінодискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / І. М. Лавріненко ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2011. – 20 с.
7. Мартинюк А. П. Перекладацька діяльність з позицій інтегративної теорії мови / А. П. Мартинюк // Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи : колективна монографія. – Вінниця : Нова книга, 2013. – С. 107–114.
8. Почепцов О. Г. Комунікативний статус як параметр мовленнєвої взаємодії / О. Г. Почепцов // Мовознавство. – К., 1989. – № 4. – С. 40–45.
9. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : [підручник] / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
10. Brown P. Politeness : some universals in language usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 345 p.
11. Cock de B. Profiling discourse participants : forms and functions in Spanish conversation and debates / Barbara de Cock. – John Benjamins Publishing Co., 2014. – 307 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу

MICASE – Michigan Corpus of Academic Spoken English. <http://quod.lib.umich.edu/m/micase>.

Textbooks

CT – Category Theory / Steve Awodey. – Oxford : Clarendon Press, 2006. – 256 p. EI – Economics : an introduction to traditional and progressive views / Howard J. Sherman, E. K. Hunt, Reynold F. Nesiba, Phillip Anthony Ohara. – M. E. Sharpe, 2008. – 742 p. ES – Essentials of Sociology / David B. Brinkerhoff, Lynn K. White, Suzanne T. Ortega. – Cengage Learning, 2007. – 446 p. FB – Fundamentals of Biomechanics / Duane Knudson. – New York : Springer, 2003. – 310 p. FG – Fundamental Genetics / John Ringo. – New York : Cambridge University Press, 2004. – 478 p. FGM – Fundamentals of Geomorphology / Richard J. Huggett. – New York : Taylor & Francis, 2007. – 458 p. FOC – Fundamentals of Organic Chemistry / John McMurry. – Cengage Learning, 2010. – 598 p. FPP – Fundamentals of Plasma Physics / J. A. Bittencourt. – New York : Springer, 2004. – 678 p. FSD – Fundamentals of Structural Dynamics / Roy R. Craig, Andrew Kurdila. – Hoboken, New Jersey : John Wiley and Sons, 2006. – 728 p. FSG – Fundamentals of Structural Geology / David D. Pollard, Raymond C. Fletcher. – New York : Cambridge University Press, 2005. – 503 p. HIFA – Humans : an Introduction to four-field Anthropology / Alice Beck Kehoe. – New York, 1998. – 256 p. IAC – Introduction to Atmospheric Chemistry / Peter V. Hobbs. – New York : Cambridge University Press, 2000. – 276 p. IMLNE – Iterative Methods for Linear and Nonlinear Equations / C. T. Kelley. – Philadelphia : Society for Industrial and Applied Mathematics, 1995. – 166 p. IP – Introduction to Probability / Charles M. Grinstead, J. Laurie Snell. – American Mathematical Society; 2 rev. edit., 1997. – 510 p. LILT – Linguistics : an Introduction to Linguistics Theory / Victoria A. Fromkin. – Wiley-Blackwell, 2001. – 768 p. MTP – Mathematical Tools for Physics / James Nearing. – Dover Publications, 2003. – 485 p. PCA – Psychology : Concepts and Applications / Jeffrey S. Nevid. – Cengage Learning, 2007. – 655 p. PM – Principles of Management / Ricky W. Griffin. – Cengage Learning, 2007. – 528 p. SI – Sociology : an Introduction / Richard J. Gelles, Ann Levine. – McGraw-Hill, 1995. – 672 p.

References

1. *Vorobyova O. P.* Tekstovye katehorii i faktor adresata: monohrafiia / Olha Petrovna Vorob'eva. – K. : Vyshcha shkola, 1993. – 200 s.
2. *Ilchenko O. M.* Atraktory uvagy suchasnogo anglo-amerykanskoho dyskursu. [Електронний ресурс] / O. M. Ilchenko. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/3508/1/03iomand.pdf>
3. *Karpchuk N. P.* Adresovanist v ofitsiinomu ta neofitsiinomu anhlomovnomu dyskursi (komunikatyvno-prahmatychnyi analiz) : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 / N. P. Karpchuk ; Khark. nats. un-t im. V. N. Karazina. – Kh., 2005. – 20 s.
4. *Karasik V. Y.* Yazyk sotsyalnoho statusa : monohrafiia / Vladymyr YI'ych Karasik. – M. : In-t yazykoznavnii RAN; Volhohr. hos. ped. un-t, 1992. – 330 s.
5. *Klark H. H.* Slushaiushchye i rechevoi akt / H. H. Klark, T. B. Karlson // *Novoe v zarubezhnoi linyhivystyke.* – Vyp. 17. – M. : Prohress, 1986. – S. 270–321.
6. *Lavrinenko I. M.* Stratehii i taktyky zminy komunikatyvnykh rolei u suchasnomu anhlomovnomu kinodyskursi : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 / I. M. Lavrinenko; Khark. nats. un-t im. V. N. Karazina. – Kh., 2011. – 20 c.
7. *Martyniuk A. P.* Perekladatska diyalnist z pozytsii intehratyvnoi teorii movy / A. P. Martyniuk // *Pereklad u naukovykh doslidzhenniakh predstavnykiv kharkivskoi shkoly : kolektyvna monohrafiya.* – Vinnytsia : Nova knyha, 2013. – S. 107–114.
8. *Pochepstov O. H.* Komunikatyvnyi status yak parametr movlenniievoi vzaiemodii / O. H. Pocheptsov // *Movoznavstvo.* – K., 1989. – № 4. – S. 40–45.
9. *Selivanova O. O.* Suchasna linyhivistyka : napriamy ta problemy : [pidruchnyk] / Olena Oleksandrivna Selivanova. – Poltava : Dovkillia-K, 2008. – 712 s.
10. *Brown P.* Politeness : some universals in language usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 345 p.
11. *Cock de B.* Profiling discourse participants : forms and functions in Spanish conversation and debates / Barbara de Cock. – John Benjamins Publishing Co., 2014. – 307 p.